

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ КУЛІША

Т.М. Борко

*Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ
„Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна”*

Українська національна система виховання поступово посідає гідне місце у суспільстві і спрямована на організацію життєдіяльності підростаючого покоління у родині, дошкільному закладі, загальноосвітній школі, позашкільних установах, вищій школі. Ось чому виховну роботу необхідно спрямовувати на те, щоб чи то учень, чи то студент проймався народним світоглядом, українським патріотизмом, формував у собі гуманістичну спрямованість, моральну зрілість. Саме визначення різноманітних дисциплін, зокрема, української літератури, повинне різнобічно відображати національні особливості, мати етнічне забарвлення, бути джерелом формування національної самосвідомості, національної гордості. Роль української літератури у виховному процесі особлива, адже через художні твори молода людина прилучається до надбань світової національної культури, глибокого засвоєння народної духовності.

Важлива роль у вихованні національно свідомого громадянина нашої країни належить вивченню у вищому навчальному закладі драматургічної спадщини Миколи Куліша.

Микола Куліш належить до яскравих митців «розстріляного відродження» - поруч із Підмогильним, Хвильовим, Досвітнім і Курбасом. Їх сучасник, він дебютував дещо пізніше, разом із молодшою на 10 - 15 років групою нових могутніх талантів на чолі з Бажаном і Яновським. Тому, як і ті молодші, мав дуже короткі терміни для творчого самовияву: це роки 1926 - 1933, коли настала друга і остання - критична фаза відродження. Вже в перші роки цієї другої фази були придушені неокласици, ВАШПТЕ, МАРС, Академія наук, а потім почався і геноцид української інтелігенції.

У 1956 році Миколу Куліша було реабілітовано після довгих років забуття. Але по-справжньому він повертається до нас лише на початку 90-х, після виходу в світ двотомника його творів. Видання з'явилося завдяки кропіткій праці Л.Танюка щодо впорядкування і підготовки текстів. У ґрунтовній вступній статті і коментарях дослідник висвітлює роль драматурга в становленні української реалістичної психологічної драматургії, його новаторство як фундатора нового українського театру, трагедію миття в умовах сталінського режиму.

Це, власне, перша спроба в нових суспільно-політичних обставинах поновому осмислити творчість М.Куліша, всю складність її проблематики. Адже дослідники першої половини 80-х років минулого століття через об'єктивні причини не могли відверто розкрити авторську концепцію героя, відверто сказати, що це були п'єси-пророцтва, п'єси-застереження. Творчий подвиг коштував драматургові тернового вінка мученика соловецьких таборів і, зрештою, життя.

«Читатимемо комедію талановитого нашого драматурга Миколи Куліша «Мина Мазайло», що її ви з такою цікавістю дивились на сцені чудесного нашого театру «Березіль» у постановці безмежно нашого режисера Леся Курбаса... А хто не хоче читати «Мини Мазайла», хай виставляє свою кандидатуру у члени Всеукраїнської академії наук. Справа ця так само важлива і для науки корисна, бо

влити молодих сил до академії конче треба! Чому саме? А тому, що коли Едісон винайшов був фонограф, то одна з дуже поважних академій прокляла його за те, що він посмів голос, дар Божий, перевести на якусь залізну платівку. І взагалі наші поважні академіки (не всі, не всі!) вірять у Бога. Отже, поможи їм, Господи, двигать і далі науку «путями неісповідимими!» А ми їм піддамо молодих, щоб наука та пішла путями певними.

Отже, читайте «Мину Мазайла», товариші!»

Таким закликом Остап Вишня закінчує свою передмову до книжки 136-ї (У) «Літературного Ярмарку» за травень 1929 року, де було опубліковано комедію Миколи Куліша «Мина Мазайло».

Остання з комедій Куліша «Мина Мазайло» присвячена питанням національного будівництва на Україні. У п'єсі на родинно-побутовій основі показано боротьбу двох однаково небезпечних таборів – шовіністичного і націоналістичного – при визначенні своєї позиції щодо питання українізації.

Сатирично-комедійний конфлікт на ґрунті українізації обумовлює гостре викриття пристосовництва тодішнього українського обивателя-міщанина до нових життєвих обставин. З нещадною іронією та презирством розвінчується національний пігілізм харківського обивателя Мина Мазайла, який вигадав електричну мухобійку та відкрив у власній квартирі на власні кошти «соціалістический ликбез правильных произношений», намагається стати «правильным человеком». Нездовзначне ставлення драматурга і до чорносотенної «ст'юті Моті» Розторгуєвої з Курська з її шовіністичною зарозумілістю та нещанобливим ставленням до всього українського, що виявляється у сентенціях на зразок: «А по-мосму, гораздо приличнее быть изнасилованной, нежели украинизированной...»; «...украинский язык – это просто австрийская выдумка» і т. д. М.Куліш, орієнтуючись на соціалістичні ідеали, однаковою мірою засуджує ворожі українському народові обидва націоналізми – і російський, і місцевий, підкреслює їх негативний вплив на відродження національної культури! Спостережлива іронія та заперечлива сатира Куліша спрямовані перш за все проти хutorянського провінціалізму і національної обмеженості обивателя дялька Тараса з його хворобливим національним почуттям.

Суттєве у психологічному фарсі Миколи Куліша те, що, всупереч багатьом твердженням, мовна проблема, хоч як і важлива, не головна в ньому. – вона лише зовнішній сюжет «дискусії з національного питання», лише символ, знак проблеми глибшої, суспільно-громадської, зумовленої відчуттям як свого національного «я», так і своєї загальнолюдської сутності. «Я все-таки вірю, що останнє слово скаже в мені те, що може бути свідомістю моря, гір, хмар, нації, людини взагалі...» – писав Лесь Курбас у щоденнику 1926 року. Для Миколи Куліша людина теж була невід'ємною частиною природи, Всесвіту, вкорінена в історію, вона мусила її відчувати усім своїм істотом і продовжувати нитку життя як індивідуального, так і суспільного. Все це неможливо поза національним, і мова – один із найперших показників фізичного здоров'я нації. Але мова не вичерпує інших проблем, що постають перед сучасником.

Так уже повелося, що майже всі п'єси Миколи Куліша потрапляли на сцену «зі скрипом», наражаючись на опір Головерненському. «Мина Мазайло» став щасливим випадком. Куліш закінчив п'єсу в грудні 1928, у січні 1929 року прочитав її в театрі «Березіль», 22 березня відбулась прем'єра комедії у Дніпропетровському театрі ім. Шевченка. 18 квітня відбулась березільська прем'єра. Лесь Курбас не

мав сумніву, що «Мина Мазайло» – шедевр української драми, якому належить залишитися її класикою. Він доводив, що нова комедія Куліша «яскраво визначається своєю волею до форми, себто автор прагне в ній утворити міцну сконденсовану форму нової радянської комедії» [1, 2].

«Мина Мазайло» міцно перейшов у розряд творів, яких не можна було згадувати в позитивному контексті взагалі: порушника правила вміло відлучали від літератури, та й не тільки від неї.

Так, наприкінці 1930-х років комедію «Мина Мазайло» було знято, коли процес українізації пішов на спад. Знято після того, як із мистецького твору комедія стала явищем життя, як її герої стали живими персонажами Київської Бессарабки чи Подолу, реальними людьми одеського Привозу чи Молдаванки, як репліками з п'єси Миколи Куліша заговорив народ.

Таким чином, вивчення творчості Миколи Куліша, зокрема його п'єси «Мина Мазайло», свідчить про національну своєрідність і неповторність української літератури ХХ століття з її загальнолюдськими цінностями і містить величезний виховний потенціал.

Література:

1. Лесь Курбас. *О постановке пьесы «Мина Мазайло»* // *Веч. Радио*. - 1929. - 16 апр.
2. До Головреперткому НКО: *Лист* // *Куліш М. Твори: В 2-х т. Т.2.* - К.: Дніпро, 1990.